

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Miluše Doškové a soudců JUDr. Vojtěcha Šimíčka a JUDr. Karla Šimky v právní věci žalobkyně: **H.U.**, zastoupené JUDr. Alžbětou Prchalovou, advokátkou se sídlem Brno, Dřevařská 25, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra,** se sídlem Praha 7, Nad Štolou 3, pošt. schránka 21/OAM, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 9. 6. 2004, č. j. 63 Az 59/2004 - 14,

takto:

Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 9. 6. 2004, č. j. 63 Az 59/2004 - 14 **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Kasační stížností podanou ke Krajskému soudu v Ostravě dne 12. 8. 2004 se žalobkyně jako stěžovatelka domáhá zrušení shora označeného usnesení krajského soudu z důvodů uvedených § 103 odst. 1 písm. d) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“). Napadeným usnesením byla odmítnuta žaloba stěžovatelky proti rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 26. 2. 2004, č. j. OAM-495/VL-20-12-2004, kterým byla zamítnuta její žádost o udělení azylu jako zjevně nedůvodná podle § 16 odst. 1 písm. g) zákona č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (zákon o azylu). Krajský soud žalobu odmítl podle § 37 odst. 5 s. ř. s., neboť stěžovatelka přes výzvu soudu neodstranila vady podání a jednalo se o takové vady, pro které nebylo možno v řízení pokračovat.

Stěžovatelka proti tomu v kasační stížnosti uplatňuje důvod uvedený v § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. Konkrétně pak namítá, že krajský soud pochybil, když ji vyzval, aby žalobu doplnila a odstranila všechny nedostatky, neboť jí k tomu stanovil příliš krátkou lhůtu. Dále pak namítá, že rozhodnutí žalovaného nevycházelo z objektivně zjištěných skutečností, ale pouze z ničím nedoložených domněnek. Rovněž podle stěžovatelky žalovaný překročil

meze správního uvážení. Vzhledem k uvedenému navrhuje, aby Nejvyšší správní soud napadené usnesení Krajského soudu v Ostravě zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení; současně žádá o přiznání odkladného účinku této kasační stížnosti.

Žalovaný ve svém vyjádření k podané kasační stížnosti uvedl, že podle jeho názoru byla kasační stížnost podána opožděně, neboť na napadeném rozhodnutí je vyznačeno, že nabylo právní moci dne 21. 6. 2004. Lhůta k podání kasační stížnosti pak uplynula dne 5. 7. 2004 a kasační stížnost podaná až dne 12. 8. 2004 je podána opožděně. Navrhuje, aby Nejvyšší správní soud kasační stížnost odmítl, případně jako nedůvodnou zamítl.

Nejvyšší správní soud nejprve vážil nezbytnost rozhodnutí o žádosti o odkladný účinek kasační stížnosti. Dospěl k závěru, že o ní není třeba rozhodovat tam, kde je žadatel chráněn před důsledky rozhodnutí krajského soudu režimem pobytu za účelem strpění podle § 78b odst. 1, 2 zákona o azylu (cizinec má nárok na udělení víza za účelem strpění pobytu mj., pokud žádost doloží dokladem o podání kasační stížnosti proti rozhodnutí soudu o žalobě proti rozhodnutí ministerstva ve věci azylu a návrhu na přiznání odkladného účinku - takové vízum opravňuje cizince k pobytu na území po dobu platnosti víza, která je 365 dnů; na žádost cizince odbor cizinecké a pohraniční policie platnost víza prodlouží, a to i opakovaně) - ze zákona platnost uvedeného víza zaniká právní mocí rozhodnutí o kasační stížnosti. Pozitivní rozhodnutí o žádosti o odkladný účinek by tedy nemělo z hlediska ochrany stěžovatelky žádný význam, negativní by před rozhodnutím o kasační stížnosti bránilo řádnému soudnímu řízení. Při rozhodnutí o kasační stížnosti pak je rozhodnutí o odkladném účinku nadbytečné, neboť obecně může přiznání odkladného účinku kasační stížnosti přinést ochranu jen do doby rozhodnutí o této stížnosti.

Vzhledem k tomu, že žalovaný namítal, že kasační stížnost je podána opožděně, musel se Nejvyšší správní soud vypořádat nejprve s touto otázkou. Podle § 106 odst. 2 s. ř. s. musí být kasační stížnost podána do dvou týdnů od doručení rozhodnutí a zmeškání této lhůty nelze prominout. Žalovaný považuje za den doručení 21. 6. 2004, neboť toto datum je uvedeno na napadeném rozhodnutí jako datum nabytí právní moci. Pokud by tomu tak bylo, byla by skutečně kasační stížnost předaná k poštovní přepravě až dne 12. 8. 2004, podána opožděně. Nejvyšší správní soud však zastává názor, že tomu tak není a že za den doručení je třeba považovat až den 10. 8. 2004. Ze soudního spisu totiž vyplynulo, že žalovaný zaslal krajskému soudu informaci o tom, že dne 7. 4. 2004 byl stěžovatelce udělen souhlas se změnou místa hlášeného pobytu, a to na adresu S. 25, B. Stěžovatelka však dne 7. 5. 2004 k výzvě soudu zaslala přípis, na jehož obálce uvedla adresu odlišnou od té, kterou sdělil žalovaný, a to: R. 12, J. Krajský soud však napadené usnesení doručoval dne 16. 6. 2004 na adresu S. 25, B. Vzhledem k tomu, že se zásilka vrátila jako nevyžádaná, považoval krajský soud za den doručení pondělí 21. 6. 2004, tedy den, kdy uplynula třídenní lhůta k vyzvednutí písemnosti na poště podle § 46 odst. 2 zákona č. 99/1964 Sb., občanský soudní řád (dále též „o. s. ř.“) ve znění účinném do 31. 12. 2004, § 42 odst. 5 s. ř. s.; tento den také vyznačil jako datum nabytí právní moci uvedeného usnesení. Podmínkou pro to, aby mohlo dojít k doručení písemnosti fikcí podle § 46 odst. 2 o. s. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2004, § 42 odst. 5 s. ř. s. je skutečnost, že se adresát v místě doručování zdržoval v době, kdy mu bylo doručováno. V daném případě má však zdejší soud za to, že tato podmínka splněna nebyla, neboť doručováno bylo v červnu 2004, ale již v květnu 2004 stěžovatelka krajskému soudu zaslala podání, na jehož obálce uvedla adresu odlišnou, a to J., R. 12 (tutéž adresu uváděla stěžovatelka jako místo svého pobytu i v řízení o kasační stížnosti). Přestože se jednalo o sdělení na obálce písemnosti, bez toho aby je stěžovatelka nějakým způsobem upřesnila, bylo dostatečně jasné a jednoznačné; navíc od stěžovatelky, která je cizinkou neovládající

český jazyk, nelze ani fundovanější oznámení očekávat. Krajský soud tak měl usnesení stěžovatelce doručovat na adresu, kterou uvedla naposled, a nelze považovat za průkaz doručení fikcí nepřevzetí zásilky na adrese, kde se stěžovatelka zřejmě nezdržovala, když soudu tato skutečnost byla známa. Za řádné doručení napadeného rozhodnutí je tak třeba považovat až den 10. 8. 2004, kdy si stěžovatelka napadené usnesení vyzvedla osobně u Krajského soudu v Ostravě. Kasační stížnost předaná k poštovní přepravě dne 12. 8. 2004 je podána včas a Nejvyšší správní soud se jí tak musí zabývat meritorně.

Důvodnost kasační stížnosti posuzuje Nejvyšší správní soud zpravidla v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů (§ 109 odst. 2, 3 s. ř. s.). Soudní řád správní ovšem předpokládá existenci případů, kdy vázanost důvody kasační stížnosti neplatí (§ 109 odst. 3) a soud zkoumá zákonnost postupu a rozhodnutí krajského soudu nad rámec kasačních důvodů; mezi tyto případy patří i situace, kdy je řízení před krajským soudem zatíženo vadou, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé ve smyslu § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. V daném případě má Nejvyšší správní soud za to, že řízení u Krajského soudu v Ostravě bylo zatíženo právě takovou vadou.

Ze soudního spisu totiž vyplynulo, že dne 3. 3. 2004 podala stěžovatelka ke Krajskému soudu v Ostravě žalobu psanou azbukou. Krajský soud ji usnesením ze dne 11. 3. 2004 vyzval, aby předložila překlad svého podání do českého jazyka a to ve lhůtě jednoho měsíce. Rovněž uvedl, že písemná podání je účastník povinen činit v jazyce úředním, tj. českém, a rovněž písemnosti soudu jsou účastníkovi doručovány v úředním jazyce. Na tuto výzvu stěžovatelka zareagovala opětovným předložením kopie původní žaloby a na rubu této písemnosti, připsala další text azbukou. V něm mj. uvedla, že požaduje ustanovení tlumočníka (neboť tak lze větě „nadať mne na sud perevodčika“ rozumět i bez úředního překladu). Krajský soud však tlumočníka neustanovil, ale žalobu odmítl podle § 37 odst. 5 s. ř. s. V odůvodnění pak uvedl, že stěžovatelka přes výzvu soudu neodstranila ve stanovené lhůtě, a ani ve lhůtě dodatečně poskytnuté, vady podání a jednalo se o takové vady, pro které nebylo možno v řízení pokračovat.

Na úvod je vhodné poukázat na to, že soudní řád správní neupravuje způsob, jakým má soud komunikovat s účastníkem řízení, jehož mateřským jazykem je jiný než český jazyk. Na takové situace je nicméně pamatováno v § 64 s. ř. s., podle kterého nestanoví-li tento zákon (s. ř. s.) jinak, použijí se pro řízení ve správním soudnictví přiměřeně ustanovení prvé a třetí části občanského soudního řádu. Podle § 18 odst. 1 o. s. ř., v němž se promítá článek 37 Listiny základních práv a svobod („*Kdo prohlásí, že neovládá jazyk, jímž se vede jednání, má právo na tlumočníka.*“), mají účastníci v občanském soudním řízení rovné postavení, mají právo jednat před soudem ve své mateřštině a soud je povinen zajistit jim stejné možnosti k uplatnění jejich práv. Podle odst. 2 téhož ustanovení pak účastníku, jehož mateřštinou je jiný než český jazyk, soud ustanoví tlumočníka, jakmile taková potřeba vyjde v řízení najevo.

Z citovaných ustanovení plyne, že ne ve všech případech, kdy mateřštinou účastníka řízení je jiný než český jazyk, je dána povinnost soudu ustanovit takovému účastníku tlumočníka. Tato povinnost vzniká soudu pouze tehdy, pokud potřeba ustanovit tlumočníka vyjde najevo, tedy pokud se v řízení objeví konkrétní skutečnosti nasvědčující potřebě tlumočníka ustanovit a pokud se po jejich prověření soudem ukáže, že účastník k řádnému uplatňování svých práv v soudním řízení tlumočníka potřebuje. Takovouto konkrétní skutečností je samozřejmě v první řadě, pokud o ustanovení tlumočníka účastník sám požádá. Další takovou skutečností však může být zejména to, že účastník se soudem začne

komunikovat jiným než českým jazykem, nebo to, že z jeho projevů (vedených v jazyce českém) je patrné, že se česky nemůže dorozumět dostatečně dobře - ve správním či soudním řízení nepochybně velmi záleží na přesném pochopení významu toho, co je účastníku sdělováno nebo na co je účastník dotazován, a na jeho rychlé a věcně správné reakci na podněty, výzvy a vyjádření ze strany správního orgánu, soudu, event. dalších účastníků řízení, a proto potřeba ustanovit tlumočníka bude dána i tehdy, jestliže účastník, třebaže jazyku, ve kterém se vede řízení, v určité míře rozumí, tento jazyk neovládá v zásadě srovnatelně dobře jako svoji mateřštinu.

Výše uvedené zásady se v modifikované podobě uplatní i ohledně překládání soudních písemností, které jsou doručovány účastníkům, neboť v tomto ohledu není žádného rozumného důvodu rozlišovat mezi úkony soudu učiněnými písemně a úkony soudu učiněnými ústně - některé písemnosti soudu, zejména výzvy, aby účastník něco učinil či se k něčemu vyjádřil (přičemž skutečnost, že se účastník v určité lhůtě nevyjádří, se považuje za jeho souhlas s určitým postupem - viz např. § 51 odst. 1 věta druhá s. ř. s.), totiž často mají minimálně stejný význam pro uplatnění práv účastníka řízení v tomto řízení jako přímá sdělení či výzvy soudu učiněné při jednání. Nelze přehlédnout, že soudobé soudní řízení je kombinací ústního jednání před soudem a písemné komunikace mezi soudem a účastníky. Obě tyto složky soudního řízení mají pro účastníka kardinální význam (někdy, zejména v řízení podle s. ř. s., složka písemná svým významem složku ústní výrazně převyšuje), přičemž jak při ústní komunikaci, tak při komunikaci písemné hraje významnou roli faktor času (úkony musí účastník učinit nezřídka v krátké lhůtě po doručení či sdělení příslušné výzvy či pokynu soudu, jinak může i velmi podstatně oslabit svoji procesní pozici) a faktor odbornosti (reakce na výzvu či pokyn musí být velmi často komplexní, vyžadující poměrně vysoký stupeň porozumění obsahu výzvy či pokynu). Za takovéto situace nelze přijmout názor, že základní právo zaručené v čl. 37 odst. 4 Listiny základních práv a svobod míří pouze k situaci, kdy je nařízeno ústní jednání, a účastník neznalý jednacího jazyka by byl znevýhodněn v průběhu jednání, neboť by nemohl bezprostředně reagovat na jeho průběh, nemohl by např. odpovídat na jemu kladené otázky ze strany soudu apod. Víceméně obdobný požadavek na bezprostřednost a kvalifikovanost jeho vyjádření totiž na účastníka klade řada písemných úkonů soudu vůči němu.

V dané věci má Nejvyšší správní soud za to, že potřeba ustanovit stěžovatelce tlumočníka vyšla v řízení dostatečným způsobem najevo. Stěžovatelka totiž podala žalobu v cizím jazyce a k výzvě soudu nezůstala nečinná, nýbrž v souladu s obecnou právní zásadou „vigilantibus iura scripta sunt (bdělým náležejí práva)“ na výzvu zareagovala, z její reakce bylo zřejmé, že výzvě neporozuměla, a současně o tlumočníka sama požádala. Z uvedeného tak mělo být krajskému soudu zřejmé, že stěžovatelka, jejíž mateřštinou je jiný než český jazyk, výzvě k odstranění vad podání nerozumí a je tak třeba postupovat podle § 18 odst. 2 o. s. ř., § 64 s. ř. s. a ustanovit jí tlumočníka, neboť tato potřeba vyšla v řízení najevo. Pokud tak krajský soud neučinil, postupoval v rozporu se zákonem a řízení je zatíženo vadou, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí ve smyslu § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. Jejím důsledkem pak bylo zamezení přístupu k soudu.

Pokud jde o námitky uplatněné v kasační stížnosti, tak je třeba upozornit, že žaloba stěžovatelky byla odmítnuta pro neodstranění vad podání a krajský soud tak rozhodnutí žalovaného vůbec nezkoumal, nelze se tedy ani v řízení o kasační stížnosti věcnou správností rozhodnutí žalovaného zabývat. Namítá-li potom stěžovatelka, že lhůta, kterou jí krajský soud poskytl k odstranění vad podání, byla příliš krátká, nemůže se s ní zdejší soud ztotožnit. Jednalo se totiž o lhůtu v trvání jednoho měsíce, která je dle názoru Nejvyššího správního

soudu zcela přiměřená a dostatečná. Předpokladem ovšem je srozumitelnost výzvy, tedy pochopení toho, co má žalobce učinit. Krajský soud tedy nepochybil ve stanovení délky lhůty k odstranění vad podání, jak se domnívá stěžovatelka, nýbrž v tom, že ačkoli v řízení vyšla dostatečným způsobem najevo potřeba ustanovit tlumočníka, neučinil tak a naopak stěžovatelčinu žalobu odmítl.

Protože Nejvyšší správní soud zrušil usnesení Krajského soudu v Ostravě a vrátil věc tomuto soudu k dalšímu řízení, je krajský soud vázán právním názorem vysloveným Nejvyšším správním soudem v tomto rozhodnutí ve smyslu § 110 odst. 3 s. ř. s.

V novém rozhodnutí rozhodne krajský soud o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti ve smyslu § 110 odst. 2 s. ř. s.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 8. června 2005

JUDr. Miluše Došková
předsedkyně senátu